

JUNIOR LYCEUM & SECONDARY SCHOOLS ANNUAL EXAMINATIONS 2004

Educational Assessment Unit - Education Division

Form 5**STORJA (GENERALI)****Hin: Siegħa u tliet kwarti****Isem:** _____**Klassi:** _____

1. Imla t-tabella hawn taħt billi timmarka, fil-kolonna t-tajba, iż-żmien li l-aktar kienu jintużaw dawn imkejjen storiċi fil-gżejjer Maltin.

		Neolitiku	Bronż	Puniku	Ruman	Medjevali
1.1	Il-Banjijiet Pubbliċi f'Għajn Tuffieħa					
1.2	Il-Kappella ta' Birmiftuħ					
1.3	Il-Katakombi ta' San Pawl					
1.4	Il-Villa f'San Pawl Milqgħi					
1,5	I-lmsaqqa jew <i>dolmen</i>					
1.6	Il-kappella troglodita ta' San Anard					
1.7	Id-'Dar Normanna' fl-Imdina					
1.8	Fdal ta' villaġġ f'Borġ in-Nadur					
1.9	Magħsar taż-żebbuġ (<i>trapetum</i>)					
1.10	Il-Ggantija					

Total = 10 marki)

2. Immarka (✓) fil-kolonna t-tajba l-ismijiet ta' dawn il-fdalijiet arkitettoniċi fl-artijiet tal-Mediterran maċ-ċiviltà rispettiva tagħhom.

	Tip ta' fdal	Egizzjan	Grieg	Ruman	Mori
2.1	I-Akropoli				
2.2	kolonni stil Korint				
2.3	il-fdalijiet ta' Kartagni				
2.4	il-Piramidi				
2.5	I-Alhambra				

(5 x 1 = 5)

2.6 Ikteb paragrafu qasir dwar dak li taf fuq wiehed minn dawn il-fdalijiet li jissemmew fit-tabella ta' hawn fuq.

(5)**(Total = 10 marki)**

3. Aqra s-silta u wieġeb il-mistoqsijiet marbutin magħha.

F'dawn l-aħħar snin beda jinhass il-bżonn li nieħdu ħsieb iżjed il-wirt storiku ta' pajjiżna. Minbarra l-Gvern, twaqqfu diversi għaqdiet volontarji biex inaddfu, jirrangaw u jsebbħu postijiet storiċi ta' żminijiet differenti. Ir-restawr ta' dawn il-postijiet jirrikjedi xogħol bir-reqqa u ta' ħila. Dan għaliex jekk ir-restawr ma jsirx bil-galbu, jista' jkun iktar ta' ħsara milli ta' ġid. Għal dan il-ghan twaqqaf iċ-Ċentru tar-Restawr f'Bigħi fil-Kalkara biex iħarrgu restawraturi fil-ġebbla, fl-injam u fil-pittura.

Wieħed ma jistax jippretendi li l-għadd ġmielu ta' postijiet storiċi mxerrdin fil-gzejjer Maltin ikunu restawrati f'daqqa. Restawr ta' post wieħed jaf jiehu xhur sakemm jitlesta u jaf jiġi jiswa eluf ta' liri. Hu għalhekk li l-Gvern ikollu jaqsam il-programm tar-restawr fuq medda ta' snin: ġeneralment jibda minn dawk l-imkejjen li għandhom l-aktar ħtieġa urgenti. Wieħed ma jridx jinsa li n-nefqa tal-Gvern għal dan ir-restawr trid tiġi mit-taxxi li jhallsu ċ-ċittadini. Dan jagħmel lil kull wieħed minna responsabbli biex dak li jitranga ma jkunx vandaliżżat, bir-riżultat li r-restawr ikun sar għal xejn. Wieħed ma jistax ma jikkundannax l-atti vandali li kienu saru xi snin ilu fuq it-tempji ta' l-Imnajdra. Imbagħad xi ngħidu għall-ħsara li jagħmlu atti bħal dawn lill-industrija tat-turiżmu, li fuqha jiddependu, direttament jew indirettament, madwar 40% tal-ħaddiema Maltin u Ghawdxin.

3.1 Liema minn dawn, involuti fir-restawr ta' postijiet storiċi, jaqgħu taħt il-Gvern jew huma għaqdiet volontarji.

Isem	Tal-Gvern	Volontarji
(i) Din l-Art Helwa		
(ii) Fondazzjoni Wirt Artna		
(iii) il-Kunsilli Lokali		
(iv) Il-Kumitat għar-Riabilitazzjoni tal-Belt Valletta		
(v) id-Dipartiment tal-Mużewijiet		

(5 x 1 = 5)

3.2 Immarka tnejn minn dawn l-imkejjen storiċi li r-restawr tagħhom tlesta f'dawn l-aħħar snin:

- (i) l-Akwadott ta' Wignacourt
 - (ii) Forti Manoel
 - (iii) Forti Rikażli
 - (iv) L-Ipoġew ta' Ħal-Saflieni
- (2)

3.3 Liema post storiku msemmi fis-silta kien ivvandaliżżat f'dawn l-aħħar snin:

_____ (1)

3.4 Semmi t-tip ta' vandaliżmu li kien sarlu dan il-post.

_____ (2)

3.5 Agħti żewġ raġunijiet għala r-restawr ta' postijiet storiċi jrid isir bir-reqqa u bil-galbu.

(i) _____ (2)

(ii) _____ (2)

3.6 Fejn qed isir dan it-tip ta' restawr f'Malta? Agħti l-isem tall-bini u l-post fejn jinsab.

_____ (2)

3.7 X'jista' jiġrilha l-industrija tat-turiżmu jekk ma nieħdux ħsieb kif jixraq il-wirt storiku ta' pajjiżna?

_____ (2)

3.8 X'effett jista' jkollu dan fuq l-ghajxien ta' hafna haddiema Maltin u Ghawdxin?

(2)

(Total = 20 marka)

4. Imla t-tabella skond kif ġej:

- (a) Semmi sitt eżempji ta' fdal tradizzjonali li ghadna nistgħu naraw fl-inħawi tal-kampanja tal-gzejjer Maltin.
- (b) Hdejn kull eżempju ta' fdal jew bini li ssemmi, għid x'kien l-użu li kellu fl-imghoddi jew x'valur storiku għandu illum.

	Tip ta' fdal jew bini	I-użu li kellu fl-imghoddi jew l-importanza storika tiegħu
4.1		
4.2		
4.3		
4.4		
4.5		
4.6		

(6 x 3 = 18)

4.7 Semmi żewġ affarijiet li qed jagħmlu jew li jistgħu jagħmlu ħsara kbira lil dawn il-postijiet.

(i) _____ (1)

(ii) _____ (1)

(Total = 20 marka)

5. Aqra s-silta u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Matul dawn l-aħħar mitejn sena Malta kienet centru importanti fil-Mediterran. Dan wassal biex il-qawwiet il-kbar wrew interess kbir biex jieħdu l-gzejjer Maltin taħt idejhom. Għalkemm Malta kienet kolonja Ingliża bejn l-1800 u l-1964, qawwiet oħra ppruvaw jieħdu l-gzejjer minn żmien għal żmien. Franza kienet okkupat il-gzejjer għal sentejn biss bejn l-1798-1800, ir-Russja ppruvat tagħmel bażi għall-flotta tagħha fl-ewwel snin tas-seklu 19, l-Italja u l-Ġermanja ppruvaw jieħdu l-gzejjer fit-Tieni Gwerra Dinjija.

Iżda sa minn meta Malta kisbet l-Indipendenza fl-1964, il-Maltin ħadmu biex jibdlu lil pajjiżhom minn ekonomija ta' fortizza għal centru kummerċjali u turistiku. Wieħed jista' jikkonkludi li, illum il-ġurnata, il-ftehim u l-paċi bejn il-ġnus tal-Mediterran saru l-interess nazzjonali tal-Maltin.

5.1 Semmi l-ħames l-qawwiet il-kbar li jissemmew fis-silta li riedu jieħdu l-gzejjer Maltin taħt idejhom f'dawn l-aħħar 200 sena jew aktar?

_____ (5)

5.2 (i) Liema qawwa barranija akkwistat il-gzejjer Maltin bħala kolonja fis-seklu 19?

_____ (1)

(ii) Għal kemm-il sena Malta damet kolonja taħt din il-qawwa?

(2)

5.3 X'effett kellu fuq l-ġhajxien tal-Maltin l-użu ta' Malta bħala gżira fortizza fis-sekli 19 u 20?

(2)

5.4 X'bidla ġabet l-Indipendenza fuq ir-rwol ta' Malta bħala gżira f'nofs il-Mediterran?

(2)

5.5 Spjega kif il-gwerra jew it-terroriżmu qrib il-gżejjer Maltin jistgħu jaffettwaw :

(i) il-kummerċ:

(2)

(ii) it-turiżmu:

(2)

5.6 X'tifhem meta wieħed isostni li sa mill-1979 il-politika barranija tal-gvernijiet Maltin kienet waħda newtrali?

(2)

5.7 X'kontribut tista' tagħti Malta biex fir-regjun tal-Mediterran ikun hawn iktar paċi u sigurtà?

(2)

(Total = 20 marka)

6. Ikteb fit-tul fuq wieħed minn dawn it-temi:

6.1 Il-Wirt Pre-istoriku fil-Gżejjer Maltin

6.2 "l-Ċivilta Rumana ġabet qabza kbira 'l quddiem fl-arkitettura u fl-inginerija." Iddiskuti.

6.3 "Kemmm in-natura, kif ukoll il-bniedem jistgħu jagħmlu ħafna ħsara lill-wirt storiku ta' pajjiżna" Iddiskuti.

6.4 Bosta kunsilli lokali llum għamlu l-hekk imsejja *Heritage Routes*. X'tifhem bihom dawn? Għaliex saru? X'jistenna wieħed li jara f'dawn il-*Heritage Routes*?

6.5 Liema kienu l-influenzi barranin fuq il-Maltin f'dawn l-aħħar ħamsin sena? X'effett hallew fuq il-ħajja tal-Maltin tal-lum meta mqabbla mal-Maltin ta' qabel it-Tieni Gwerra Dinjija.

(Total = 20 marka)